

VOOR EEN 'MAKENDE' INDUSTRIE

Hij zou allang op z'n lauweren kunnen rusten, de mede-oprichter en voormalig technisch directeur van Bronkhorst High-Tech in Ruurlo. Maar Wybren Jouwsma, tegenwoordig commissaris ('supervisory director'), is gemiddeld nog drie dagen per week voor de zaak bezig. En hij neemt alle tijd om Link Magazine op de van hem bekende enthousiaste en positief-kritische wijze bij te praten. Over 'zijn' bedrijf, de maakindustrie in Oost-Nederland, landelijk en regionaal innovatiebeleid, de lerende economie en de kansen die Smart Industry biedt.

DOOR HANS VAN EERDEN

Bronkhorst ontwikkelt en produceert al ruim dertig jaar flowmeters voor uiteenlopende industrieën en groeit gestaag. In Ruurlo werken nu 275 mensen en er is onlangs nog uitgebreid met nieuwe ruimte voor productie en logistiek. De laatste jaren wordt de groei vooral buiten Noordwest-Europa behaald, meldt Jouwsma. 'De Chinezen bouwen meer eigen installaties, waardoor er minder vanuit Duitsland wordt geëxporteerd. Tot mijn verbazing doen we het in Zuid-Europa wel goed.' Dé groeiregio is echter Azië, waar Bronkhorst inmiddels vijf kantoren heeft voor verkoop en service. Jongste groeikanaal is de webshop, die speciaal ontworpen standaardmodellen verkoopt. Dit om niet te kannibaliseren op het reguliere 'offline' aanbod van klantspecifieke instrumenten; de webshop moet daarvoor juist nieuwe contacten binnengelen. Op de mondiale markt voor flowmeters neemt Bronkhorst naar omzet gemeten de vierde positie in. 'Plaats drie is haalbaar, maar de top-twee is buiten bereik omdat wij niet veel in de halfgeleiderindustrie zitten.' Wereld-

marktleider is Bronkhorst wel met Coriolismeters voor lage flows, instrumenten die op basis van het zogeheten Coriolis-principe nauwkeurig massastromen kunnen meten. Ze werden zes jaar geleden geïntroduceerd. 'Daarmee groeien we twintig tot dertig procent per jaar.'

KWALITEITSSLAG

Bronkhorst innoveert voortdurend, maar toch is het tijd voor een nieuwe kwaliteitslag, zegt Jouwsma. 'We hebben onze producten altijd wel verbeterd, maar nu gaan we terug naar de basis voor echte verbetering, echte hightech. Onze producten worden langzaam *commodities*, maar wij willen in de top blijven meedraaien.' Die verbeteringslag gaat niet vanzelf, heeft men in Ruurlo inmiddels gemerkt, want veel toeleveranciers zijn alleen gespitst op het maken. 'Wij doen hun wel suggesties om de productkwaliteit te verbeteren, bijvoorbeeld door te investeren in een cleanroom, automatisering en misschien robotisering, of nieuwe lasertechnieken. Ze hebben moeite om dat te volgen, maar zullen echt moeten, willen ze met ons op een hoger niveau doorgaan. Wij zijn nu misschien de enige klant die zulke

hoge eisen stelt, maar als zij die nieuwe technologie onder de knie krijgen kunnen ze er nieuwe klanten en toepassingen voor vinden. Als onze maakindustrie in de toekomst wil blijven concurreren, moet ze een stapje omhoog zetten. Zo komt 3D-printen eraan. We gebruiken het al voor onze prototypes en in de toekomst misschien ook wel voor serieproducten. Sommige toeleveranciers kijken er al serieus naar, andere zien het niet.'

Omdat niet alle toeleveranciers mee willen of kunnen, heeft Bronkhorst besloten om te gaan investeren in het zelf produceren van kritische mechanische onderdelen en sensoren. Niet dat Oost-Nederland geen goede toeleveranciers kent, integendeel. Jouwsma noemt de namen van Tieltes Precision Parts (Ulft), Mevo Precision Technology (Ruurlo), HFI (Groenlo), BMI-Thegon (Baak) en Prange (Winterswijk). 'Dat noem ik de meedenkende toeleveranciers. Zij zijn mede door ons opgevoed. Maar als wij in de regio nieuwe capaciteit zoeken, omdat we groeien en niet van één partij afhankelijk willen zijn, dan is het hier in de Achterhoek soms een hele toer om goede toeleveranciers te vinden. We zijn vaak twee jaar bezig om ze op ons niveau te brengen en soms lukt het niet. Ik vind het vervelend om te zeggen dat we dan naar Zuid-Nederland moeten. Daar kijken ze niet op van onze toleranties, hier is soms van 'Poeh, dat is wel veel wat jullie eisen.'

ZELF MAKEN

Ook voor *packaging* van nieuwe generaties sensoren, microsensoren in mems, kan Bronkhorst niet in de regio terecht. 'In Twente zijn genoeg bedrijfjes die dat willen doen voor tien of honderd stuks, dus een startserie is geen probleem, maar ik moet er duizend per maand hebben. Dan houdt het bij die jongens van de universiteit op, voor 10.000 stuks gaan ze niet automatiseren. En ze zorgen ook niet dat ze een assemblagebedrijf achter de hand hebben. In Duiven heb je het Advanced Packaging Center, maar die lopen pas hard voor een miljoen stuks. Uitbesteden lukt niet, dus gaan we het zelf doen. Best lastig, want er zit nog een stukje handwerk in. We zijn bezig met een jonge knaap van het mbo, die dit vak nu gaat leren.'

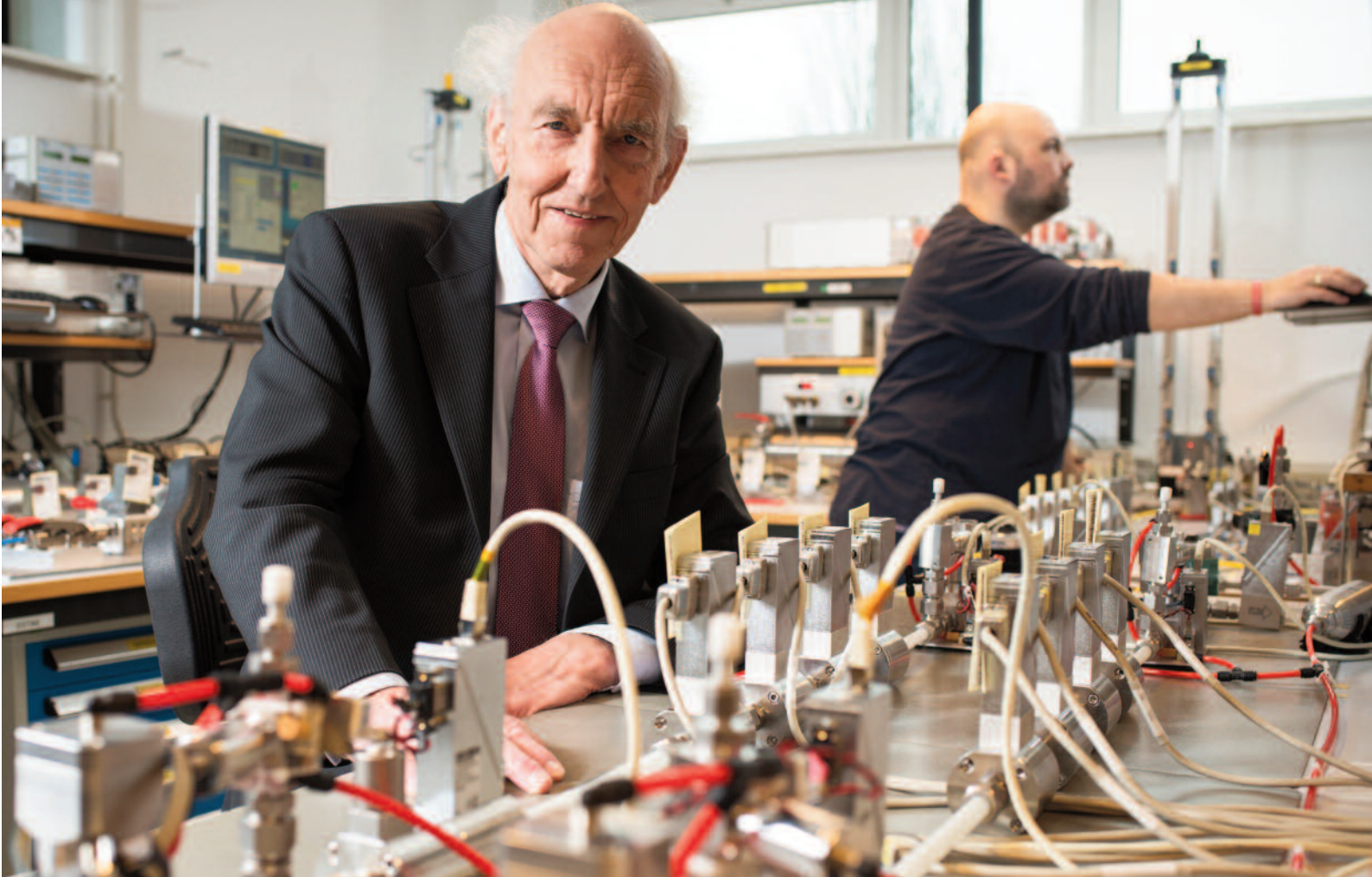
De filosofie van alles uitbesteden moet Bronkhorst dus loslaten. 'We gaan nu series in eigen huis maken. Dat heeft twee voordelen. We kunnen zo nodig gelijk ingrijpen. En we houden de kennis in huis. We kwamen erachter dat we na dertig jaar uitbesteden niet meer precies wisten hoe dingen werden gemaakt en

TECHNIEKPACT TWENTE

Wybren Jouwsma is enthousiast over initiatieven zoals het Techniekpact Twente, dat de regio wil profileren als hightech. 'Tweede van de industriële werkgelegenheid hier valt in de topsector HTSM', verklaart programmadirecteur Ton Beune. 'We laten ons echter niet beperken door toevallige regionale grenzen. Ook Achterhoekse ondernemingen als Nedap en Bronkhorst hebben belang bij onze inzet en een hogeschool als Windesheim uit Zwolle doet eveneens mee.' Landelijke aandacht trokken de Twenty Days of Technology vorig jaar november, toen heel veel (merendeels al lopende) initiatieven als totaalpakket werden gepresenteerd. Meer dan 200 bedrijven en 100 scholen deden mee en bijna 5.000 scholieren werden bereikt. Dit moet een jaarlijks event worden, terwijl in het voorjaar Twente

sterker wil aanhaken bij de Dutch Technology Week. Trots is Beune ook op de gezamenlijke Twentse vacaturesite voor de HTSM. 'Die site vergroot het bereik en laat zien dat er in Twente veel mooie banen zijn.' De inzet begint al op de basisscholen. 'Daar is vanaf 2020 wetenschap en techniek verplicht onderdeel van het curriculum. Wij zetten erop in dat dit in Twente vanaf 2017 al het geval is. We proberen ook op lokaal niveau de samenwerking tussen bedrijfsleven en (basis)scholen te versterken. Nu kiest bijna dertig procent van de scholieren uit het voortgezet onderwijs voor een technische vervolgstudie, ons doel voor 2020 is veertig procent.'

www.techniekpacttwente.nl

Wybren Jouwsma: 'Ook in manufacturing moeten mensen goed worden opgeleid. Jongens en meiden die van het mbo komen, moeten daarvoor in bedrijven meer kansen krijgen.' Foto: Arjan Reef

us ook niet hoe we problemen konden oplossen. Die kennis hebben we zelf wel nodig om de *next step* te kunnen zetten. Uiteraard werken we veel samen, bijvoorbeeld met Demcon en de Universiteit Twente voor de Coriolismeters. En testapparatuur bouwen

bedrijven tot stand komen mede onder impuls van het Achterhoeks Centrum voor Technologie. Enthousiast is Wybren Jouwsma ook over het Centrum voor Innovatief Vakmanschap Oost-Nederland in Doetinchem en het daaraan verbonden Innovatiecentrum

schort in Nederland en onder meer gezegd dat er in het onderwijs echt iets moet gebeuren.' Dat belang van het onderwijs werd in 2013 weer onderstreept door de WRR-publicatie over de 'lerende economie'. 'De dingen uit onze rapporten van toen gebeuren nu. Dat heeft in Den Haag een lange incubatietijd, zeker als kabinetten snel vallen. Wat dat betreft zijn provincies en zeker gemeenten veel sneller.'

Over leren gesproken, ook landelijk is men nu goed bezig, vindt Jouwsma als het gesprek op de Actieagenda Smart Industry komt. 'Natuurlijk heb je allang *smart industry* bij een aantal bedrijven, maar het voordeel is dat alle neuzen nu dezelfde kant op komen te staan. Iedereen moet ervan overtuigd raken dat de industrie in ons land naar een hoger niveau moet. Je ziet al veel productie uit China terugkomen, omdat je daar geen constante productkwaliteit krijgt. Philips bijvoorbeeld heeft z'n productie van scheerapparaten nu in Drachten gerobotiseerd. Ik zeg niet dat we in Nederland per se alles moeten robotiseren, wel dat iedereen zich bewust moet zijn van de kansen van Industrie 4.0. Het is goed dat de Actieagenda niet overkoepelend wordt opgelegd; men is het land in gegaan om kennis te vergaren en daar andere bedrijven bij te betrekken. Bij Bronkhorst zijn we allang smart bezig, maar ook wij moeten een nieuwe stap zetten.' ●

'We zijn bezig met een jonge knaap van het mbo, die dit vak nu gaat leren'

bijvoorbeeld Trios uit Neede en Mecon uit Doetinchem voor ons. Op ontwikkelgebied hoeven we niet naar Eindhoven, het probleem ligt zoals gezegd meer bij de productie van onderdelen.'

Die constatering weerspiegelt mede het succes van de inzet van Oost-Nederlandse partijen als de provincies en ontwikkelingsmaatschappij Oost NV, constateert Jouwsma. 'De nadruk ligt op hightech ontwikkeling. Maar hoe maak je alles wat er wordt bedacht? Daar zou meer aandacht voor moeten komen. Ook in *manufacturing* moeten mensen goed worden opgeleid. Jongens en meiden die van het mbo komen, moeten daarvoor in bedrijven meer kansen krijgen.' Gelukkig ziet Jouwsma diverse initiatieven die daar werk van maken. Hij noemt het Techniekpact Twente (zie het kader) en de innovatiehubs die bij diverse

ICER in Ulft (meer over deze Achterhoekse initiatieven op pag. 31). 'Ik hoop dat ICER mbo'ers en ook hbo'ers kan behouden voor de Achterhoek. Studenten hebben vaak zelf niet door welke bedrijven hier allemaal zitten. Dit kan helpen de krimp in de regio tegen te gaan.'

SMART INDUSTRY

Zo reikt Jouwsma's blik verder dan het eigen bedrijf. Hij is betrokken bij de maakindustrie in de regio en heeft zich ook landelijk gemanifesteerd. Tien jaar geleden was hij lid van het eerste Innovatieplatform. Ondanks de kritiek die Balkenende's club ten deel viel, kijkt Jouwsma er positief op terug. 'Wij hebben de sleutelgebieden bedacht, daar zijn de huidige topsectoren uit voortgekomen. We hebben goede inventarisaties gemaakt van waar het aan

www.bronkhorst.com